

ECOURI

UCRAINE

Revistă literar-culturală și educativ-informativă
a Uniunii Ucrainenilor din România

63-64 | AUGUST-
SEPTEMBRIE
2024

95 de ani de la naștere

Viața între roșu și negru a lui Dmytro Pavlyciko

Dmytro Pavlyciko (1929-2023) – scriitor, traducător, critic literar, publicist, activist civic și politic, unul dintre reprezentanții generației șaizeciste, membru al Uniunii Scriitorilor din Ucraina (1954), Erou al Ucrainei (2004), s-a născut la 28 septembrie 1929 în satul Stopceativ (azi, regiunea Ivano-Frankivsk) într-o familie numeroasă. Urmează școala primară poloneză din Iabluniv, după care, liceul ucrainean din Kolomeia. Din toamna anului 1945 până în vara anului 1946, este arestat pentru apartenența la UPA¹. În anul 1953, absolvă Facultatea de Filologie a Universității din Lviv. În anul 1964, se mută la Kiev, unde lucrează ca scenarist la studiourile de film „Oleksandr Dovjenko”, după care devine redactor al revistei de literatură străină „Vsesvit”, iar, mai apoi, secretar al Uniunii Scriitorilor din Ucraina și URSS.

Debutează poetic în anul 1953 cu volumul de poezii „Dragoste și ură” («Любов і ненависть»), pentru care a fost distins cu premiul „Taras Șevcenko”. Urmează volumele de poezii: „Pământul meu” («Моя земля») (1955), „Firul negru” («Чорна нитка») (1958), „Dreptatea cheamă” («Правда кличе») (1958), „Ramura de palmier” («Пальмова віть») (1962). În anul 1968, a apărut volumul „Hranoslov”, iar, mai apoi, „Sonetele toamnei din Podolia” («Сонети подільської осені») (1973), „Taina feței tale” («Таємниця твого обличчя») (1974), „Sonete” (1978), „Spirală” (1984), „Poeme și pilde” («Поєми й притчі») (1986), „Psalmi de căință” («Покаянні псалми») (1994). Într-un tiraj de 18.000 de exemplare, volumul „Dreptatea cheamă” a fost interzis și distrus din cauza poemului „Când a murit sângerosul Torkvemada” («Коли умер кривавий Торквемада»), care reprezintă reacția poetului la moartea lui Stalin. În apărarea scriitorului s-au ridicat Pavlo Tycina și Oles Honcear, iar criticul literar Ivan Dziuba spunea cu acest prilej: „Odată cu Dmytro Pavlyciko a început, în Ucraina, ceea ce mai târziu a

primit numele de «disidență». Mă refer la volumul său poetic «Dreptatea cheamă», cu precădere la «Când a murit sângerosul Torkvemada», care reprezintă prima considerare publică, în Uniunea Sovietică, a lui Stalin ca tiran și a vitejilor săi tovarăși ca niște «păstori sângeroși ai turmei umane»”.

Poeziile sale marchează începuturile perioadei șaizeciste. Practică toate genurile literare, inclusiv sonetul alb, fiind, de altfel, considerat maestru al sonetului. În multe dintre poeziile sale, Pavlyciko glorifică iubirea, scrie poezii filosofice și pe tema iubirii, dedică versuri limbii materne și traduce masiv. Datorită lui, a apărut, pentru prima dată în limba ucraineană, ediția completă în șase volume a operei lui Shakespeare. De asemenea, poetul a tradus cele mai remarcabile creații ale poezilor occidentali (din engleză, spaniolă, italiană, franceză, portugheză, idiş), publicând în 1983 o antologie a poezilor europeni, cu titlul „Sonetul lumii” («Світовий сонет»).

În calitatea sa de activist civic și politic, Dmytro Pavlyciko este unul dintre organizatorii partidului Mișcarea Populară a Ucrainei, care milita pentru independența Ucrainei și ieșirea acesteia din Uniunea Sovietică, al Partidului Democratic al Ucrainei, primul președinte al Asociației Limbii Ucrainene „Taras Șevcenko”. Între anii 1990-1994, 1998-1999, 2005-2006, a fost deputat, iar între 1990-1994, a condus Comisia pentru Afaceri Externe a Radei Supreme a Ucrainei. Între 1995-1998, a fost Ambasador extraordinar și plenipotențiar al Ucrainei în Slovacia, iar între 1999-2002, în Polonia. Totodată, D. Pavlyciko este unul dintre autorii Declarației privind suveranitatea statală a Ucrainei precum și a primei doctrine a politicii externe a statului independent.

Dmytro Pavlyciko este autorul numeroaselor poezii care, puse pe muzică, au devenit hituri. Cel mai cunoscut cântec pe versurile sale este „Două culori” («Два кольори»), care răsună și astăzi pe întregul mapamond, fiind cunoscut și iubit de orice ucrainean, și nu numai, muzica aparținându-i compozitorului Oleksandr Bilaș. Primul interpret al cântecului a fost Anatolii Mokrenko, urmând să-l includă în repertoriul lor și Kvitka Tsyk, trupele „Komu vnyz”, „Vij”, „MotoRolla”, cântăreții Viktor Pavlik, Nadia Dorofeeva, Oksana Mukha și mulți alții.

Pe lângă „Două culori”, D. Pavlyciko este autorul textelor următoarelor cântece: „Впали роси на покоси”, „Пісня про Україну”, „Долиною туман тече”, „Я стужився, мила, за тобою”, „Розплелись, розсипались” sau „Явір і яворина”.

Dmytro Pavlyciko s-a stins din viață la 29 ianuarie 1992 la Kiev, iar pe 1 februarie a fost înmormântat în satul natal, Stopceativ, alături de părinții săi.

Mihaela HERBIL

Surse:

<https://life.pravda.com.ua/culture/2023/01/30/252613/>

https://uk.wikipedia.org/wiki/Павличко_Дмитро_Васильович

<https://susplne.media/culture/286339-ludina-epoha-hto-takij-dmitro-pavlicko/>

Dmytro PAVLYCIKO

PARABOLA GLORIEI

Pe poet îl vizitase Gloria
Și-i șoptise la ureche:
„Pana nu mai e de nasul tău.
Ci ia mai bine-n mână dalta
Și dăltuiește-ți monumentul nemuririi
Din cel mai durabil granit,
Căci o astfel de treabă
Nimenea nu-i în stare s-o facă mai bine.
Decât tine!”
Și s-a apucat poetul de treabă ca un demon.
A muncit ca un ocnaș
Și când a crezut că opera-i desăvârșită
Și-a invitat prietenii și le-a spus pe șleau:
„Priviți... Acest monument... Sunt eu!”
Iar prietenii-i răspund în cor:
„Dar, poete, între tine și monument nu-i nici
O asemănare.
Capu-i prea mare
Și n-are nici în clin, nici în mână cu capul tău.
Mai trebuie să-ți spunem deschis
Că fruntea ta-i abia vizibilă,
Iar asta-i mare și adâncă ca un vis.
Ochii tăi sunt mici și tulburați,
Iar aceștia-s mari și luminați.
Tu ai nasul cârn,
Iar acesta a țâșnii din piatră drept ca o lumânare.
Spune-ne adevărul cine-i acest
Tinerel seducător
Și plin de sine?”
...Și abia acum autoadulatorul
Și-a dat seama că Gloria l-a tras pe sfoară,
Iar stânca de granit și-a luat drept obol –
Viața lui...
Poetul înfuriat
Cu ciocanul a sfărâmat
Statuia sculptată
Cu mâinile sale
Ani și ani de-a rândul
Într-o uitare de sine totală și absurdă.
Iar prietenii poetului
Au dezlegat taina granitului:
Cine se lasă sedus de vorbele Gloriei
Acela se minte pe sine
Și la plecarea pe lumea cealaltă
Nu lasă oamenilor nici o amintire plăcută.

Traducere din limba ucraineană
de Ștefan TCACIU

Dmytro Pavlyciko la sărbătorirea a 500 de ani
a Căzăcimii Zaporijene. 4 august 1990.

¹ UPA (УПА) – Armata Insurecțională Ucraineană, armată de partizani ucraineni, formată la 14 octombrie 1942 în Volinia, având ca obiectiv crearea unui stat ucrainean independent.

Mihai și Motrea Kramar

Profesor universitar, doctor în psihologie, autor a peste 200 de studii de psihologie, al mai multor volume de specialitate, soț, tată și bunic, Mihai Kramar este un membru marcant al Uniunii Ucrainenilor din România, Filiala Cluj, care, încă de la înființare, alături de regretatul Ivan Ardelean, profesor univ. dr., primul președinte al Filialei clujene, a contribuit semnificativ la înșăși existența acesteia. A participat cu prelegeri la numeroase acțiuni științifico-culturale (simpozioane, mese rotunde etc.) organizate de Specializarea Limba și literatura ucraineană din cadrul UBB în parteneriat cu Filiala Cluj a Uniunii Ucrainenilor din România, împărțind cu generozitate publicului, cu precădere studenților, cunoștințe din vasta sa cultură psihologică și experiență didactică.

Născut la 28 iulie 1934 în satul Rona de Sus, județul Maramureș, Mihai Kramar urmează studiile gimnaziale și liceale la Școala Pedagogică din Sighetu Marmăției, iar, mai apoi, studiile universitare la Facultatea de Pedagogie-Psihologie din Cluj-Napoca și la Institutul Pedagogic de Stat „A. I. Herțen” din Sankt Petersburg (distins cu Diploma de Merit I, nr. 118413/1958).

Între anii 1960-1961, ocupă funcția de director al Școlii Pedagogice (azi, Colegiul Național Pedagogic „Regele Ferdinand”) din Sighetu Marmăției. Ob-

Mihai Kramar – 90 de ani

ține titlul de Doctor în psihologie, specialitatea Psihologie, în anul 1982, cu teza de doctorat: „Dinamica gândirii critice la școlarii mici”, sub coordonarea științifică a prof. univ. dr. Anatole Chircev – Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca. Parcurge toate treptele carierei universitare: asistent universitar la Institutul Pedagogic de 3 ani, Cluj-Napoca, lector universitar la Catedra de Psihologie a Universității „Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca, cercetător științific principal II la Institutul de Cercetări socio-umane al Academiei Române, Filiala Cluj-Napoca, conferențiar universitar la Universitatea de Vest „Vasile Goldiș” din Arad (1995), profesor universitar la Universitatea de Vest „Vasile Goldiș” (1998), profesor universitar doctor – șef de catedră la Universitatea de Vest „Vasile Goldiș”, totodată, prodecan la Universitatea de Vest „Vasile Goldiș”.

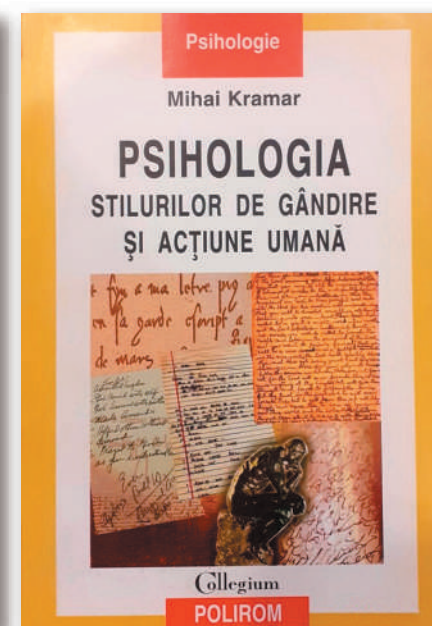
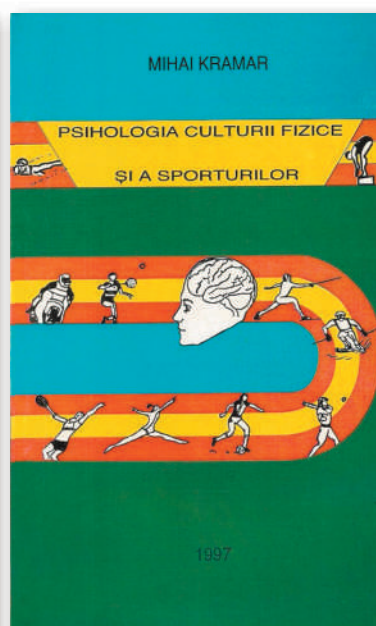
Contribuția sa științifică însumează lucrări științifice și manuale publicate în reviste de specialitate din țară și de peste hotare, având următoarele domenii de interes în cercetarea științifică: metode de dezvoltare la elevi a calităților gândirii (independența, originalitatea, spiritul

critic) – „Psihodiagnoza gândirii critice la elevi” (studiu publicat la University of Novi Sad, în 1996); structurarea timpurie a stilurilor individuale de gândire la elevi – „Psihologia stilurilor de gândire și acțiune umană”, Editura „Polirom”, Iași (2002); cursuri: „Psihologia educației fizice și a sportului școlar”, Universitatea „Babeș-Bolyai” (1975); „Fundamentele psihologiei”, Editura „Fundatia Vasile Goldiș”, Arad (2004); „Psihologia vârstelor”, Editura „Fundatia Vasile Goldiș”, Arad (2005); „Psihologia culturii fizice și a sporturilor”, Editura „Fundatia Vasile Goldiș”, Arad (1997) etc.

Mihai Kramar împreună cu soția sa, Motrea Kramar, profesor (pensionar) de limba rusă, cu care are doi băieți, Taras și Bogdan, și trei nepoți, reprezintă pentru comunitatea ucraineană un adevărat model de intelectuali, de ucraineni autentici.

Colegiul redacțional al revistei „Eouri ucrainene” îi urează Domnului Profesor Mihai Kramar multă sănătate, bucurii și împliniri alături de familie și de cei dragi!

LA MULȚI ANI!

Adnotări pe marginea revistei „Eouri Ucrainene”

Alături de scriitori și operele lor

Revista „Eouri Ucrainene” își îndeplinește cu succes menirea fixată pe frontispiciul publicației: „Revistă literar-culturală și educativ-informativă”, de la apariția primului număr (iunie 2019), spre satisfacția cititorilor. Aceasta oferă românilor și vorbitorilor de limba română bucuria de a afla, prin lectură, numele unor importanți poeți și scriitori ucraineni și despre opera lor.

Unele scrieri și traduceri, ce fac parte din vasta cultură ucraineană, ale poetului și prozatorului, preotului Corneliu Irod, apărute în revistă, le citim și comentăm împreună cu „pălmașul cu condeiul” Ion Andreiță, scriitor și jurnalist, fost coleg de facultate cu Corneliu Irod.

Revista se bucură de mulți colaboratori. Printre dâșii am descoperit cu bucurie activitatea de traducătoare a profesoarei Saveta Văreanu. Acuratețea cuvintelor limbii române, în care sunt transpuse versurile poetului Tcaciuc Ștefan, exprimă cu fidelitate finețea ideilor poetice.

Pentru informarea cititorilor revistei, notez câteva date despre autoare. S-a născut în anul 1942, în satul Plopeni, comuna Salcia, județul Suceava. La vârsta de doi ani și jumătate a rămas orfană de ambii părinți, răpuși de tifos în timpul războiului. A fost internată de către bunicul ei, Ion Zelezneac, la Casa de Copii nr. 1, Fete, din Botoșani. A părăsit acest domiciliu temporar cu convingerea că: „De la străini ai mai multă înțelegere și ajutor decât de la neamuri (valabilă și astăzi)”, plecând la facultate în 1960. După terminarea Facultății de Filologie, a profesat la școli din Onești și la Grupul Școlar „Mihai Băcescu” din Fălticeni. În anul 2000, s-a pensionat.

În anul 2014, îi apare cartea autobiografică „Suflet de Orfan” la Editura „Sfântul Ierarh Nicolae” din Brăila. Lansarea cărții a avut loc la Suceava. Regretatul profesor și publicist Kolea Kureliuk i-a făcut o prezentare amplă în revista „Curierul ucrainean” din octombrie 2014. Ziarul împreună cu alte publicații mi le-a trimis și mie, prin poștă, la Gherla. Elogiile despre autoare și cartea sa, de la prima lansare, organizată de UUR – filiala Suceava, au continuat și cu prilejul altor lansări, care s-au desfășurat în mai multe localități din țară.

Între cei care au împărțit opinii despre carte și autoare se numără: preotul-profesor Bogdan Feștilă, care a afirmat că autoarea „și-a pus sufletul între două coperti”,

concluzionând: „Să iubești și să plângi în egală măsură pentru fiecare cuvânt pe care îl scapă penița, pentru fiecare literă pe care o scrie condeiul”; profesoara, scriitoarea și artista Lenuța Rus, în articolul publicat în „Crai nou” din 12 iulie 2016, îi invită pe locuitorii din Fălticeni la lansarea cărții „Suflet de Orfan”. Făcând un elogiu autoarei și cărții, evidențiază mirarea și întrebările fetiței: „De ce nu spun cuiva mamă sau tată?... Ce înseamnă răposată?... Dar Dumnezeu să-i ierte?”; scriitoarea Coca Maria Udișteanu, felicitând-o, a spus: „Această carte are coperti albastre, la fel ca cerul senin, la fel ca sufletul doamnei Văreanu”.

Cartea „Suflet de Orfan” a fost trimisă familiei Suci din Gherla de către prof. Kolea Kureliuk în data de 25 mai 2015. Conținutul acestei cărți a generat, în familie, trainice relații de prietenie între autoare și familia Suci.

În timpul lecturii, am trimis o scrisoare amplă autoarei, în care am menționat: „Cele scrise de dvs. mă cutremură. Ud filele cărții cu lacrimile pe care le meritați”; „Cât de orfană ați putut fi, încât cămășuța era de finețea dragostei de neimaginat după care tânguim”.

Prin scrisoarea din 06.07.2015, am invitat-o la noi, la Gherla. În puținele zile în care ne-am bucurat de prezența autoarei, am discutat despre conținutul cărții, i-am prezentat orașul și împrejurimile, am invitat-o la Mănăstirea Nicula și am organizat o serată la un restaurant, împreună cu membrii Cenaclului Literar „Ion Apostol Popescu” din Gherla, în onoarea dâșei. Am fost și noi la Fălticeni. Ne-am bucurat vizitând orașul, obiectivele istorice și culturale. Cu amabilitate, ne-a condus la toate mănăstirile din zonă. Am vizitat locul copilăriei și valea Hatnuța, unde și-a pierdut răzuștele.

Autoarea a fost foarte surprinsă de bogăția informațiilor reținute de mine din carte. Și-a exprimat această surpriză în ziare, scriind: „Dragi cititori, să-l fi obligat cineva să memoreze capitole, replici ale personajelor, să descrie locurile și personajele din carte, nu ar fi reușit așa cum a reușit simpla atracție a cărții”.

Au trecut nouă ani. Relațiile noastre continuă, aducându-ne satisfacții reciproce.

Niculae SUCIU
(Gherla, 21.07.2024)

Pavlo PRAVYI

ISTORIA SECRETĂ A UNIUNII SOVIETICE

(Continuare din nr. 62)

Capitolul III Cum construiau bolșevicii comunismul și s-au ales cu un război civil

Acapărând puterea și bucurându-se din plin de ea, bolșevicii și socialiștii revoluționari de stânga, care în principalele linii ale ideologiei lor nu se deosebeau de bolșevici practic cu nimic, s-au apucat cu mare entuziasm de construirea comunismului.

În anii care au urmat, mitologia sovietică a dat naștere la hectare de minciuni cinice și nerușinate. Chipurile, Lenin și acoliții lui au preluat puterea în țară, unde domnea foametea și ruina, iar peste tot era plin de contrarevoluționari, care recurgeau la saboteje și chiar la atentate împotriva lui Lenin, plus războiul civil și intervenția armată a imperialiștilor împotriva tinerei țări socialite. Așa că, vrând-nevrând, era necesar să se apeleze la măsuri extraordinare, care se numeau „comunism de război”.

De fapt, Lenin și-a numit comunismul său ca fiind „de război” abia în 1921, ca să-și motiveze prăbușirea. Bolșevicii începuseră să construiască nu un comunism „forțat” și nici unul „de război”, ci un comunism absolut autentic, în conformitate cu înțelegerea primitivă pe care o aveau ei despre marxism. În momentul acaparării puterii de către Lenin, Troțki și acoliții lor, nu exista nicio ruină, iar sabotajul „contrei” exista doar în propaganda bolșevică. Ca urmare a pierderii puterii în țară de către Guvernul Provizoriu, într-adevăr se înrăutățise logistica, iar aprovizionarea cu alimente a Petrogradului și a Moscovei s-a complicat. Se întâmplase acest lucru și „datorită” revoluționarilor înșiși, care, având la căile ferate organizații puternice, prin greve, le-a dezorganizat funcționarea normală, dar, lucru important – pâine exista. Pe Volga și în alte regiuni ale Rusiei, se păstrau mari rezerve de cereale, estimate la milioane de puduri. Trebuia doar asigurată logistica și transportul. Iar în continuare, piața însăși ar fi stabilizat vânzarea.

Dar bolșevicii și socialiștii revoluționari de stânga s-au apucat să naționalizeze absolut totul: băncile, uzinele, fabricile, căile ferate; ei nu numai că au continuat deținerea monopolului asupra pâinii, introdus de Guvernul Provizoriu, și raționalizarea, introdusă încă de guvernul țarist, dar monopolizează întregul comerț, inclusiv cel extern.

O coadă imensă în fața magazinul alimentar din Petrograd. 1917

Ce-i drept, naționalizarea nu fusese înfăptuită dintr-odată. În pofida altor mituri, uzinele nu fuseseră preluate de muncitori chiar de la început. Bolșevicii chiar dacă erau analfabeți ignoranți, dar cretini absoluți nu erau și înțelegeau la ce ar fi dus schimarea bruscă a unei conduceri experimentate în chestiuni ale industriei cu proletari care absolviseră trei clase primare. Iar statul creat de revoluționari încă nu avea cadre de conducere proprii.

Pe de altă parte, bolșevicii încă tot mai sperau să obțină cum-necum – cu adevăruri și neadevăruri – majoritatea în Adunarea Constituantă și deocamdată se jucau de-a democrația și să simuleze cu proletariatul o opoziție socială a radicalilor.

De aceea, au propus un compromis temporar și pe 27 noiembrie 1917 au adoptat Hotărârea privind controlul muncitoresc asupra întreprinderilor, semnată de președintele Consiliului Comisarilor Poporului Lenin, de comisarul poporului pe probleme de muncă Șleapnikov, șeful administrației Consiliului Comisarilor Poporului Bonci-Bruievici și secretarul Gorbunov.

„În scopul regularizării planificate a economiei naționale, în toate întreprinderile industriale, comerciale, bancare, agricole, de transport, a cooperativelor, a asociațiilor de producție și în alte întreprinderi care au muncitori angajați sau cu lucrul la domiciliu, se introduce controlul asupra producției, a achizițiilor, a desfacerii produselor și a materiei prime, a păstrării ei, precum și asupra laturii financiare a întreprinderii.”

Ce s-a întâmplat în continuare, sper, a înțeles toată lumea. Chiar așa: primul și singurul lucru pe care-l făcuseră proletarii după ce s-au cățarat la putere a fost să-și mărească salariile. Ei și așa le creau coșmaruri proprietarilor prin greve permanente, cerând mereu noi și noi majorări de salariu, iar acum aveau și o pârghie legală de presiune. Și-au permis să dicteze administrațiilor întreprinderilor propriile condiții. Cu acest prilej și-au mărit salariile nu cu niște procente, ci de trei ori, iar în unele cazuri, chiar de cinci ori.

Degeaba li se explica de către direcție și de către proprietar că acest pas este unul păgubos și irațional. „Acum a sosit vremea noastră”, ziceau proletarii și, în cel mai bun caz, îi turnau „burjiului” în cap cerneala din călimara de pe biroul lui. Dar se întâmpla să-i ia și capul. Hotărârile organelor controlului muncitoresc erau obligatorii pentru proprietarii de întreprinderi și puteau fi revocate doar de dispoziția unui organ superior al controlului muncitoresc. Conform art. 9 din această Hotărâre, industriașul sau direcția întreprinderii, teoretic, puteau contesta în termen de trei zile astfel de hotărâri, dar cine-i asculta, dacă în „organele superioare” se afla același proletar încuiat, care visa să muncească mai puțin și să câștige mai mult? Și-apoi, era periculos să faci contestație, pentru că proletarii se înarmaseră cu pistoale Mauser, cu puști, ba chiar și cu mitraliere.

Proprietarii de fabrici și magazine nu erau oameni proști și au înțeles imediat la ce o să se ajungă. Au înțeles, de asemenea, că, în ireversibila ruinare, ei vor fi acuzați de sabotaj, cu toate tristele consecințe. De aceea, proprietarii și-au strâns catrafusele și „au șters-o”, până nu era prea târziu. Și deodată s-a observat că fără „burjii”, care cică nu făceau nimic, ci doar îi furau pe proletari, storcând din ei plus valoarea mărffii și a serviciilor, treaba nu mergea. Uzinele, porturile, fabricile, magazinele, farmaciile, restaurantele, fabricile de spirt și cele de bere începură „să șchioapete”. Tot mai multe întreprinderi își încetau activitatea, magazinele se închideau. Începuseră întreruperi de curent electric. Dacă nu există curent electric, nu funcționează pompele și în conducte nu mai există apă. Fără apă, brutăriile nu pot coace pâine. Se dezorganizase și aprovizionarea cu lemne și Petrogradul fu cuprins de un ger cumplit.

Acea mărire a salariului de trei ori, precum și instaurarea de facto a dictaturii lumpenilor în întreprinderi au determinat ca situația economică să devină mai proastă decât fusese în timpul îndelungatei debandade politice și a războiului. Dacă în depozitul dumneavoastră de lemne salariul muncitorilor va fi mărit de trei ori, iar a căruțașilor care transportă lemnele către clienți, de patru ori, prețul lemnului va crește. Apoi, clienții nu vor avea bani să cumpere, iar dumneavoastră veți rămâne cu stive de lemne, dar fără bani. Neavând bani, nu veți putea cumpăra salam și-l veți falimenta pe producător. Și astfel s-a creat un cerc. Dar bolșevicii vedeau în toate reaua intenție a „contrarevoluționarilor”, din care cauză au accelerat parcursul spre comunism și totodată au intensificat teroarea.

Lev Troțki își amintea:

„La Petrograd, iar apoi și la Moscova, unde s-a rostogolit acest val al naționalizării, au venit la noi unele delegații ale uzinelor din Ural. Mi s-a strâns inima: „Ce o să facem? De luat o să luăm, dar ce vom face?”. Însă din discuțiile cu acele delegații a reieșit că măsurile militare sunt absolut necesare. Căci directorul fabricii – cu tot aparatul lui, cu legăturile lui, cu biroul și corespondența – este un adevărat cuib într-o uzină sau alta din Ural, din Petrograd sau din Moscova, un cuib al contrarevoluției, un cuib economic puternic, solid care, cu arma în mână, luptă împotriva noastră.”

În legătură cu contabilul manufacturii Likinsk, care, ștergându-și ochelarii, a luptat cu pușca în mână împotriva puterii Sovietelor, Lev Davidovici Troțki – ca să folosesc o vorbă mai blândă – pur și simplu a cam mințit. Tot așa cum proprietarul întreprinderii S. A. Smirnov nu putea lupta împotriva bolșevicilor cu mitraliera pentru un motiv cât se poate de simplu: el împreună cu alți cadeți se afla deținut în Fortăreața Petropavlovsk.

Cauza falimentului rapid al economiei în timpul bolșevicilor este foarte simplă: economia era condusă de analfabeți. Comisarul poporului pentru Muncă, Aleksandr Gavrilovici Șleapnikov, absolvise chiar trei clase ale școlii primare din Muromsk. El fusese unul dintre cei mai buni strungari din Petrograd, însă pentru a ocupa funcția de comisar (ministru), vă rog să fiți de acord că e prea puțin. De altfel, pe lângă funcția de comisar al muncii, el va adăuga mai apoi și pe cea de comisar pentru comerț și industrie. Era un geniu, ce mai...

Primul comisar al poporului pe probleme de comerț și industrie fusese Viktor Pavlovici Noghin, care absolvise chiar întregul ciclu de patru clase primare, înainte de a deveni recepționar la uzina mecanică.

În general, Consiliul Comisarilor Poporului avea un nivel de învățătură extrem de scăzut.

(Continuare la pag. 7)

Traducere din limba ucraineană și note
de Corneliu IROD

Mihai Hafia TRAISTA

DIN ISTORIA LITERATURII UCRAINE DIN ROMÂNIA ~ PERIODA INTERBELICĂ ~

HARITON BORODAI (IAREMA BAIRAK)

Hariton Borodai s-a născut la data de 11 octombrie 1913 în satul Bairak, azi raionul Dykanka, din Guberinia Poltava (Ucraina), într-o familie de țărani liberi (cazaci) cu zece copii. Mai târziu, el își va semna creațiile literare cu pseudonimul Iarema Bairak. A absolvit Institutul Pedagogic din Poltava.

Anul școlar 1940-1941 îl găsește predând Istoria la Școala generală de șapte clase din Berhomet pe Siret (în Bucovina cedată URSS, au fost repartizați mii de specialiști trimiși de Uniunea Sovietică, pentru asimilarea noilor teritorii). În Bucovina, inima i-a fost furată atât de frumusețea deosebită a acestui ținut, cât și de mai tânăra cu trei ani învățătoare Mirosława Copaciuc.

Părinții ei, Ioan și Elena Copaciuc, au sosit în satul huțul Berhomet ca învățători, când Mirosława avea numai patru ani. Ei s-au integrat activ în viața culturală a satului, cu deosebire în activitatea Casei de lectură «Українська бесіда» (Graiul ucrainean), a corului și a cercului dramatic. Astfel, încă din copilărie, Mirosława s-a apropiat și a îndrăgit cultura ucraineană și cultura locală huțulă, arta populară, datinile și obiceiurile, muzica și poezia. Tânărul profesor de Istorie și poet prin chemare a găsit în Mirosława Copaciuc jumătatea căutată.

La scurtă vreme, cei doi tineri s-au căsătorit, iar la 11 octombrie 1941 (chiar în ziua în care poetul a împlinit 28 ani), Mirosława a născut doi fii gemeni, care au primit numele Ostap și Andrei, după numele personajelor din romanul *Taras Bulba* al scriitorului Nikolai Gogol. Fiul cel mai mic, Andrei, a murit însă la puțină vreme după naștere.

După izbucnirea celui de-Al Doilea Război Mondial (22 iunie 1941), nordul Bucovinei a fost eliberat de către armatele româno-germane. Armata română a intrat în Berhomet pe 5 iulie 1941.

La scurtă vreme, autoritățile vremii au început să-i expulzeze peste graniță pe toți cetățenii Bucovinei proveniți din URSS. Hariton Borodai a încercat zadarnic să obțină dreptul de a rămâne în Bucovina, argumentând că și-a format o familie în care a apărut și un copil, iar socrul său, învățătorul Ioan Copaciuc, era ofițer (sublocotenent) în rezervă în armata română, fiind mobilizat la București.

În primăvara anului 1942, Hariton Borodai a fost expulzat peste graniță, stabilindu-se în orașul Kamenet-Podilsk din regiunea Hmelnyțkyi (URSS), ce se afla sub ocupație germană. Acolo a lucrat ca redactor la ziarul ucrainean «Подільнянин» (Podolianyn), care apărea în timpul ocupației germane (din septembrie 1941 până în martie 1944) și a fost organ de presă al Comisariatului raional. În acest ziar, Hariton Borodai a publicat articole pe teme literare sau teatrale, precum și poezii și povestiri. Membrii redacției propagau ideile înființării statului ucrainean, activând în Organizația Naționalistilor Ucraineni.

Mirosława și Hariton Borodai

Mirosława Borodai cu fiul ei Ostap

Singura modalitate de comunicare între soții Borodai a rămas corespondența. Poetul i-a trimis soției scrisori în versuri în care își exprima speranța într-un viitor mai bun. Pentru Hariton Borodai, perioada 1942-1944 a fost o perioadă poetică fecundă. A citit cu asiduitate creațiile poezilor preferați: Taras Șevcenko, Ivan Franko, Aleksandr Pușkin, Mihail Lermontov și George Byron.

Într-o carte poștală din 2 martie 1943, Hariton Borodai își exprima sentimentul de singurătate și dorul față de soția sa: „Iubita mea Mirosława. E noapte. Stau singur în camera

mea, ascult susurul râului ce s-a eliberat de gheață și gândul mă duce la tine, la fiu. Uneori simt atât de dureros singurătatea mea, încât îmi vine să-mi pun ștreangul de gât. Numai speranța mă mai susține că tu vei veni în curând la mine.”

În primăvara anului 1943, ca rezultat al numeroaselor intervenții făcute la autoritățile competente, soția acestuia a primit autorizația de a-l vizita, împreună cu copilul. Cei trei au locuit împreună până spre sfârșitul anului 1943, când soția poetului și copilul s-au întors la Berhomet pe Siret odată cu trupele germane care se retrăgeau. Poetul a rămas în Kamenet-Podilsk până în martie 1944, când a reușit, în sfârșit, să vină la Berhomet.

La scurtă vreme, nordul Bucovinei a fost ocupat, din nou, de către sovietici. Familia Borodai, compusă din cei doi soți, copil, soacră și cumnata Maria (Marusia), s-au îmbarcat într-un vagon de marfă, plecând în refugiu spre Oltenia, unde se afla deja refugiat prof. dr. Vladimir Copaciuc, fratele defunctului învățător Ioan Copaciuc.

Maria (Marusia) Copaciuc avusese cu câțiva ani în urmă strânse legături de dragoste cu tânărul Taras Chisăliță, student la Politehnica din Cernăuți, dar acesta nu era bine văzut de mama fetei. Aceasta a căutat să-l înlăture pe Chisăliță, încercând să o convingă pe fiica ei să se căsătorească cu un tânăr pe nume Dimitrov, pe care fata nu-l simpatiza. Taras Chisăliță s-a îmbarcat în același tren cu iubita sa, dar a fost observat de mama fetei.

La 9 aprilie 1944, pe când soția poetului, împreună cu copilul, a coborât din vagon pentru a aduce ceai fierbinte oferit refugiaților în stația de cale ferată Șimian din apropierea orașului Turnu Severin, a avut loc o tragedie.

Pe peronul gării Șimian, Chisăliță și-a invitat iubita pe peron, dar pe când cei doi discutau a apărut Olha Copaciuc și ginerele ei, scriitorul Hariton Borodai. Într-un acces de nebunie, Taras Chisăliță a înfăptuit o triplă crimă: a ucis cu câteva gloanțe de revolver pe iubita sa, pe mama ei și pe Hariton Borodai. Acesta sârse să le apere pe cele două femei și a fost ucis accidental.

După două luni de închisoare, criminalul s-a sinucis, strângându-se cu câteva fâșii de cerceaf.

Hariton Borodai a murit la vârsta de 30 ani. El a publicat poezii și proză în ziarul «Подільнянин» („Podolianyn”) grupate sub denumirea generică «Стривожені зорі» („Zorile înfricoșate”). Aceste poezii au fost semnate cu pseudonimul Iarema Bairak. Toate manuscrisele, tăieturile din ziare și fotografiile aparținând lui Hariton Borodai au fost păstrate de soția acestuia, care le-a încredințat apoi fiului ei, Ostap Borodai-Șandru.

La începutul anilor 1990, poeziile lui Hariton Borodai au început să fie publicate în diferite periodice din România și Ucraina.

Abia în anul 2007, cu sprijinul financiar al Uniunii Ucrainenilor din România, Ostap Borodai-Șandru a publicat aceste poezii în volumul «Стривожені зорі» (Editura „RCR Print”, București).

Volumul cuprinde 58 poezii, două cicluri poetice: «1933 рік» și «Пам'ятники Полтави» („Cronica anului 1933” și „Monumentele Poltavei”), nuvela «Кобзар» („Cobzarul”), cinci povestiri: «Переможець бурі», «Ой, діброво, темний гаю!», «Зойк серед ночі», «Осінні етюди», «А жито половіє» („Învăgătorul furtunii”, „Ei, dumbravă, crâng întunecat!”, „Țipăt în miez de noapte”, „Studii autumnale”, „Secara se vântură”) și «Гумористична енциклопедія» („Enciclopedia umoristică”). Doar nuvela „Cobzarul” și povestirea „Țipăt în miez de noapte” au fost traduse în limba română de Ostap Borodai-Șandru și publicate în revista „Curierul ucrainean”.

Criticul literar Oleksa Romanet distinge trei cicluri de poezii în opera lui Hariton Borodai: poezii despre natură, versuri dedicate soției și fiului și poezii patriotice. În prefață la volumul «Стривожені зорі», scriitorul Mihai Mihailiuc afirmă că poezia lui Borodai are o tentă antistalinistă, fiind îmbibată de dragostea fierbinte pentru Ucraina asuprită, iar povestirile sale evocă perioada foametei.

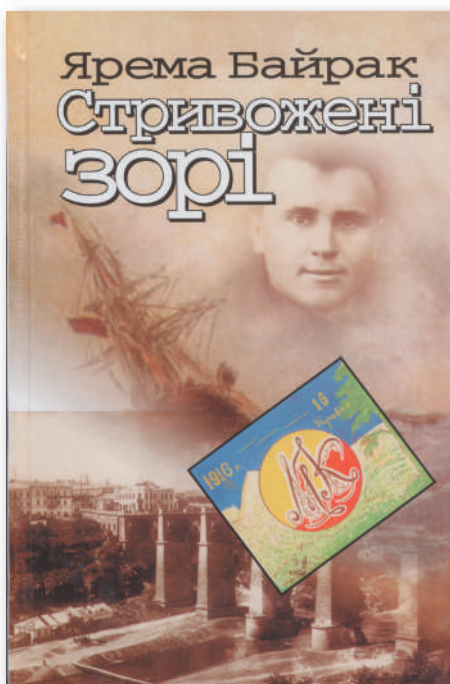
În anul 2008, Ostap Borodai-Șandru a donat Muzeului Literaturii Ucrainene din regiunea Hmelnyțk (Ucraina) toate manuscrisele, cartea pe paginile căreia erau lipite poeziile și proza publicate în ziarul «Подільнянин» și grupate sub denumirea generică «Стривожені зорі» precum și câteva fotografii.

După înmormântarea soțului, a mamei și a surorii, Miroslava a fost copleșită de noua situație în care se afla: fără mijloace de existență, strivită de grija zilei de mâine, lipsită de orice speranță în viitor, având în îngrijire un copil care, din cauza șocului prin care a trecut, a încetat să vorbească. Disperată, s-a dus pe malul Dunării cu intenția de a se arunca în apa învolburată împreună cu copilul său. În ultimul moment, Ostap, pentru prima oară de la moartea tatălui său, a pronunțat cuvântul „mamă”.

Strigătul copilului a determinat trezirea ei la realitate și conștientizarea necesității de a-și crește copilul. Miroslava Copaciuc a fost învățătoare. În 1947 se recăsătorește cu învățătorul Daniel Șandro, având împreună un fiu, Bogdan. Ea a devenit o cunoscută culegătoare de folclor, publicând două culegeri de poezie populară ucraineană la Editura Kriterion: prima, în anul 1974 – «Ой кувала зозулечка» („Vai, cântă cucul”) și a doua, în anul 1977 – «Співаночки мої милі» („Cântecele mele dragi”) și primul album de cusături huțule din România, în anul 2005, apărut la Editura Bukrek din Cernăuți (Ucraina), cu sprijinul financiar al Uniunii Ucrainenilor din România.

A păstrat nu numai amintirea primului soț, Hariton Borodai, dar și opera lui: un caiet intitulat «Стривожені зорі» pe foile căruia erau lipite tăieturi din ziarul «Подільнин» cu poezii tipărite, manuscrise, desene, fotografii, corespondență.

„Toată viața sa, menționează Ostap Borodai-Șandru, mama le-a ascuns, schimbând ascunzătorile din când în când. Ea se temea să nu le găsească temuta securitate comunistă și să nu fie exclusă din învățământ, pentru că și-a modificat autobiografia. Acesta a fost secretul vieții sale”.

Când fiul Ostap a împlinit vârsta majoratului, mama i-a dăruit un ceas de buzunar cu inițialele HB scrijelite pe capac și o lingură de metal care au aparținut tatălui său. Dar comoara principală a fost moștenirea literară. La începutul anilor 1990, unele creații literare aparținând lui Iarema Bairak au apărut în presa din România, iar în anul 1993, în jurnalul literar-artistic *Iaroveț* din Cernăuți. În anul 2007, s-a împlinit visul lui Ostap Borodai-Șandru: cu sprijinul financiar al Uniunii Ucrainenilor din România, a fost editată cartea tatălui său.

Miroslava Șandro a trecut în eternitate pe 25 martie 1983. Este înmormântată în orașul Rădăuți împreună cu cel de-al doilea soț.

Ostap Borodai Șandru a îmbrățișat cariera de dascăl, trăind toată viața lui printre boema bucureșteană, era prieten cu mari scriitori, actori și pictori, scriind și el articole sau traducând din opera tatălui său, pe care le publica în diferite reviste din Ucraina, dar și în publicațiile Uniunii Ucrainenilor din România.

Deși s-a ocupat foarte mult de opera părinților săi și de amintirea lor, cu toate încercările efectuate, Ostap Borodai-Șandru nu a reușit să găsească mormintele din Șimian ale lui Hariton Borodai, Elena și Maria Copaciuc.

Ca monument dedicat tatălui său din partea fiului, a devenit cartea «Стривожені зорі», editată după 63 de ani de la moartea tragică a autorului.

La 21 martie 2009, din inițiativa lui Ostap Borodai-Șandru și cu sprijinul autorităților locale și al învățătorului Gheorghe Cega, a fost inaugurat Muzeul Memorial „Miroslava și Daniel Șandru” în clădirea școlii din Nisipitu. Întregul fond expozițional a fost asigurat și confecționat pe cheltuiala inițiatorului și cuprinde numeroase manuscrise, note și obiecte personale, mari panouri, fotomontaje cu diferite tematici, albume de fotografii, o bogată colecție de modele de cusături din albumul „Cusături huțule”, diferite ștergere, fețe de masă, draperii, obiecte din lemn folosite în gospodării și la stâne, ouă încondeiate cu 40-50 de ani în urmă etc.

Saveta VĂRĂREANU

SUFLET DE ORFAN

Să nu te mai milogești!

Eram la vârsta când cei mici pot fi aruncați în sus și prinși în timpul căderii, ca mijloc de distracție oferit de cei mari copiilor lor. Cred că aveam trei anișori și patru-cinci luni, pentru că amintirea vine de la primul Paște pe care-l țin minte. La noi, în Greștea, actualul Călinești Enache, era obiceiul ca de Sfintele Paște să se înalțe în curțile oamenilor scrânciobe, spre bucuria nu numai a copiilor, ci și a celor mari. Un scrânciob mare și frumos era înălțat în curte la uncheșul Vasile al babei, cum i se spunea fratelui mai mare al mamei mele. În curtea aceea mare hălăduiam noi, orfanii familiei, adică eu cu fratele meu și cu cei trei orfani de la sora mătușii Ana, deci de la cumnata uncheșului Vasile (soț și soție aveau orfani de la surorile lor). Noi, cei cinci nu aveam nici mamă, nici tată. Gard în gard cu uncheșul Vasile locuiau alți trei orfani, ai uncheșului Tanase, alt frate mai mare al mamei mele, dar ei aveau mamă, vai de sufletul ei, săraca!

Numai cu noi cinci, plus familia uncheșului formată din patru persoane: uncheșul, mătușa Ana, verișoarele Dudușea și Rodica, se umplea curtea. În ziua aceea veniseră și alții din familie, așa că locul de lângă scrânciob era

aproape neîncăpător. Multă lume, voie bună cu râs și glume, miros de samohoncă (țuică din sfeclă de zahăr). Era senin, copacii erau înfloriți, vocile celor mari acompaniate de ale celor mici dădeau impresia unui concert neobișnuit. Costumele populare viu colorate sclipeau în soare ca niște flori. Era o atmosferă de basm, de bucurie, de mulțumire.

La un moment dat, am auzit pe undeva, pe sus, chiotul de fericire al verișoarei mele, Rodica, pe care cineva o propulsase în slăvi. Mi-am ridicat ochii și am văzut-o cu mânuțele și piciorușele desfăcute, cu trupușorul aplecat spre pământ, fericită și speriată în același timp. În cădere a fost prinsă, îmbrățișată și sărutată pe obrăjorii roșii de emoție. Un alt micuț, Nicușor sau Ilie a urmat calea aerului și a fericirii. Aceeași scenă: prinși, îmbrățișați, sărutați. Așteptam să-mi vină rândul și mie, dar nu mă vedea nimeni, chiar dacă eram lângă ceilalți micuți. M-am apropiat de unul dintre cei trei frați în viață ai mamei, care erau în curte și am ridicat mânuțele în tăcere.

— Vrei și tu?

Am aprobat cu capul fără să rostesc vreun cuvânt. Niște brațe reci, dure, aproape brutale m-au prins pe sub

umeri, m-au aruncat spre cer, așteptând cu nerăbdare întoarcerea mea spre pământ. Aceste brațe puternice de bărbat nu-mi transmiteau nici dragoste, nici duioșie, ci numai răceală. Este cel mai potrivit cuvânt: brațele erau, la figurat vorbind, reci. Acolo sus, aproape de mama care sigur vedea ce se întâmplă, am țipat și eu, dar nu de fericire ca ceilalți *zburători*. Oricât aş vrea să descriu acel țipăt, mă văd neputincioasă.

După ce am fost lăsată jos, nu s-a mai repetat ritualul: n-am fost îmbrățișată, nici sărutată, nici întrebată dacă mai vreau. Fiecare și-a văzut de treaba lui, fără să mă bage cineva în seamă. De fapt, ce puteau să-mi facă?

M-am retras aproape de șură, atrasă de o forță ca de magnet. Nu-i mai vedeam, nu-i mai auzeam pe cei din curte. Am rămas țepăună, cufundată în gândurile mele. Mi-a trecut un junghi prin inimă și am auzit în gândul meu:

De ce te-ai milogit?! Ai vrut și tu bucuria altora? Vezi că nu te-ai bucurat deloc? SĂ NU TE MAI MILOGEȘTI NICIODATĂ! BUCURIILE ȚI LE VEI FACE SINGURĂ! ALȚII NU AU NICI TIMP, NICI NEVOIE DE TINE!

Atunci am înțeles de ce nu m-am bucurat: am fost aruncată spre cer fără dragoste și din obligație; de aceea nu m-am mai milogit niciodată în viața mea. Pentru alții, da; m-am milogit. Pentru mine, o dorință rămânea doar o dorință. Acuma cred că porunca de a nu mă mai milogi a venit de la mama, Îngerul meu Păzitor, care s-a convins că nu voi fi iubită cu dragostea ei și mi-a transmis atât de timpuriu și atât de crud acest adevăr.

Mihai ROMANIUC

CONFESIUNEA

(Continuare din nr. 62)

Capitolul 3

Soarele răsări doar de puțină vreme, dar Toma, negăsind cum să-și înfrâneze curiozitatea, privea acum contemplativ la locul în care trebuia să găsească un iaz. Doar papura înaltă și deasă atesta urmele unei ape dispărute. Râul devenise acum un umil pârâiaș năpădit de vegetație, iar iazul, pare-se, pieri demult. Spre marea sa mânăire, nu mai putea să-și caute reflexia-n această apă. *Atunci nu mă vedeam pentru că nu mă născusem încă, pe când acum, când exist cu adevărat, a secat apa.*

Se îndreptă apoi spre locul în care știa că ar putea fi mormintele, însă aici, după cum prevăzuse mai înainte, locul fusese împovărat de aluni înalți și zdraveni. Cruci nu mai găsi, căci se descompuseră de atunci, iar contururile mormintelor dispărură și ele cu totul. Trupurile îngropate sub acest sol zac, pesemne, sub povara rădăcinilor ce se încăpățânează a se încălci în jurul oaselor – sau a ce o mai fi rămas din ele.

Toma nu știa cât timp a trecut de când vizitase ultima dată acest loc, dar, după cum o arătau semnele, puteau fi foarte bine cincizeci de ani, o sută sau chiar mai mulți. Un râu nu seacă în câțiva ani, o pădure nu crește din senin. De acum îi era clar că nici măcar Mihuț nu avea cum să mai fie în viață. Era chiar mare lucru că mai exista casa-n care trăiseră, și încă și mai mare că se ținea pe picioare. *Luptase eroic cu timpul, sărmana. Și cât curaj îți trebuie ca să-i ții piept celui fără de sfârșit, știind că oricum vei ceda la un moment dat!*

Privi răsăritul mai trist ca niciodată.

Orice început poartă pecetea morții trecute. De altfel, renașterea, oricât de indulgent ar fi privită de un ochi atotcuprinzător, nu se va putea descotorosi sub niciun chip de izul sfârșitului pe care l-a succedat, purtându-l cu sine ca pe un blestem. Iar soarele... ei bine, acesta nu răsare decât după sfârșitul unei nopți. Copacul se mai înalță și el din măruntaiele unui om, papura după secarea unei râu. Viața aduce o moarte dătătoare de viață și viceversa. Dar casa? Oare de pe urma ei ce se va alege după prăbușire? Copaci? Flori? Spini și buruieni?

Se așeză pe iarbă gânditor. O datorie față de cele trăite în acea casă îi încărca tot mai tare conștiința. *Amintirile. Da, amintirile sunt cele care rămân după moartea ei. Pe acestea sunt dator să le redau mai departe. E singurul mod prin care pot să țin în viață tot ceea ce i-a fost drag casei. Altfel, toate strădaniile sale ar fi în zadar.*

Se ridică atunci și porni grăbit spre casă. *Poate că m-a așteptat în tot acest timp, rezistând naturii și timpului, știind că voi sosi pentru a-i prelua conștiința. Altfel, fără un țel atât de înalt, moartea ar fi cuprins-o îndată. Luți pasul, începând să alerge. Trebuie să inspir tot, fiecare fărâmə de conștiință, până nu e prea târziu.*

Soarele se impunea tot mai hotărât pe cer, înălțându-se parcă tot mai amenințător deasupra casei. Toma ajunse gâfâind și intră.

Ușa se izbi puternic de perete, iar în prag se înfățișă Vasile, cu o expresie de groază întipărită pe chipu-i asudat. În brațele sale se legăna un trup cu hainele însângerate și cu capul zdrobit de-a binelea. În urma lui sângele acestui trup picura încă la intervale dese de timp, urmărind parcă să întocmească o cărare a morții, un drum spre locul nenorocirii care își impune propria memorie. Un țipăt prelung și ascuțit se răsfrânse atunci prin cotloanele casei și departe în afara ei. Toma privea înmărmurit. Trupul fu așezat pe masă și stropit pe față cu apă, însă tot ceea ce mai rămăsese din chipul nefericitului nu semăna în niciun fel cu o ființă umană. Iar apa, cu toată vitalitatea ei, nu-l mai putea readuce la viață pe cel decedat. Craniul însuși era distorsionat într-un chip grotesc; bucăți din creierul strivit se amestecau jalnic cu oscioarele fărâmițate.

Vasile tremura din toate încheieturile, în timp ce apa pe care o turna peste cadavru se prelingea pe masă în jos, pâna la podea, amestecându-se cu sângele. Maria zăcea prăbușită de spaimă în apropierea patului de paie, la picioarele lui Toma. Izul morții se răspândi rapid în odaie, iar oaspetele simțea cum îl ia și pe el amețea. Duhoarea aceasta îi trezea o greață acută, întorcându-i stomacul pe dos. Haosul îl izbi cu atâta forță, într-un interval de timp atât de scurt, încât avu impresia că își va pierde mințile pe veci. Se sprijini de spătarul scaunului și înghiți, tulburat, în sec. Ochii i se umplură îndată de lacrimi. *Mihuț, vai, Doamne. Doar nu ai... asta nu-i posibil, nu, nu...*

Intrigat, ieși în fugă din casă, urmând cărarea de sânge care se afunda în pădurea din apropiere. *Nu se poate, nu se poate! Un singur urmaș și acela răpus de timpuriu! Alerga plângând și urlând în același timp ca un bezmetic, înfuriat pe întreaga forță a naturii pe care o vedea acum mai nemiloasă și nedreaptă ca niciodată. Totuși, glasul său nu se făcea auzit nicăieri, căci câinele nu-l lătra și nici vietățile din apropiere nu se dădeau în lături. De parcă natura, la rândul ei, răspunzând la blestemele acestuia, îi amintea ironic de nimicnicia lui, tratându-l cu ignoranță. Nu departe, înăuntrul pădurii, găsi un molid răpus la pământ, iar sub una din crengile-i cele mai groase, o baltă de sânge, care încă nu se scursese-n sol. Pesemne, veniseră să taie lemne fără a ține cont de vigilența convenită, iar copacul, împins de voia sorții, îl strivi pe cel mai juvenil dintre cei doi.*

Toma căzu în genunchi deznădăjduit. *Și când mă gândesc că era suficient de răsărit încât să vadă dincolo de adevărul firesc al lucrurilor... mă putea vedea pe mine, ceea ce natural nu e posibil!* Își ridică privirea spre vârfurile copacilor și murmură printre dinți - *dar poate că asta i-a adus sfârșitul. Tot ceea ce nu e natural trebuie înlăturat, iar, în cazul meu, trecut sub pecetea ignoranței. Simți cum sângele i se urcă la cap, înnebunindu-l de furie. Voi fi eu mic și neînsemnat pentru tine, dar ghimpele care-ți intră adânc în piele e mai insuportabil decât o lovitură de băț. Iar eu nu voi șovăi nicio clipă să mă revolt împotriva ta, atribuind memoriei acestor ființe o valoare unică și irepetabilă. Tot ce distrugi tu acum eu voi învia și reînvia prin vorbă și gând, până când te vei obosi să-mi închizi și mie gura pe vecie. Doar că atunci s-ar putea să fie deja târziu pentru tine.*

Se ridică și plecă cu pași hotărâți spre casă. Avea să reconstituie totul la un moment dat, dar până atunci îi mai rămâneau niște amintiri de asimilat.

Mihuț fusese îngropat într-un colț al grădinii, așa cum se obișnuia, de altminteri, pe vremuri. Același preot care îl botezase cu ceva ani în urmă se afla acum în situația de a-l înmormânta. Pe crucea acestuia îi scriseseră cu vopsea albă numele, omițând însă anii între care a trăit. Toma privi la început acest detaliu ca pe un act de nesocotință, căci o parte din memoria acestei ființe va fi dată din start uitării, însă se resemnă apoi cu gândul că scrisul s-ar fi șters oricum într-un timp destul de scurt, iar memoria, până la urmă, sunt datori să o poarte oamenii, și nu obiectele.

Rămase multă vreme lângă mormântul proaspăt al tânărului, mult după ce lumea prezentă la ceremonie se împrăștiase. Nori plumburii umplură de îndată cerul, amenințând pământul cu tunetele lor asurzitoare, iar fulgerele biciuiau tot ce le ieșea în cale. Toma se așeză lângă cruce, fără să-i mai pese de ploaie. Acum nu-l mai speria nimic. Privea aproape nepăsător cum se înconvoaie copacii sub forța vântului, fără a găsi în asta vreo primejdie reală. Era mic în fața naturii și a universului, dar măcar exista, iar simpla lui prezență nu putea fi contestată. Se gândea, de altfel, că un ghimpe nu ar putea fi un pericol semnificativ pentru cineva, pe când câteva mii, sute de mii sau milioane de ghimpi reprezentau o forță imensă. Dacă singur nu ar reuși să schimbe mai nimic, aliindu-și forțele cu mulți alții asemenea lui ar putea schimba mersul lucrurilor, salvând lumea și valorile ei. *Materia va putrezi mai departe, timpul se va scurge la fel ca întotdeauna, dar noi, ca ființe, vom supraviețui mult după ce trupul ni se va face una cu pământul. Vom trăi prin semenii noștri, prin dragostea lor. Și atunci natura nu are decât să ne îngroape pe toți sub vălul neființei eterne.*

Un fulger despică în acel moment copacul sub care medita Toma, iar, până să-și dea seama ce se întâmplă în jurul lui, o creangă groasă îi străpunse-n cădere pieptul. Nu avu răgaz să simtă durere. Respirația i se opri brusc, privirea i se încețoșă, lăsând loc beznei de veci, unde nu există durere sau zbucium și cu atât mai puțin bucurii specifice vieții. De altfel, nu mai avusese timp nici să-și dea seama că viața i se scurge din trup. Totuși, când deschise ochii, urlă atât de tare, încât foșnetele înaripatelor își făcură din nou simțită prezența.

Se afla din nou în casa din prezentul-viitor. Acum, dacă l-ar fi auzit vreun câine urlând cu atâta sete după viață, și-ar fi luat tălpășița schelălăind. Toma inspira și expira aer de parcă l-ar fi trezit cineva din morți, mai lacom ca niciodată. Își pipăi trupul neîncrezător, căutând vreo țepușă înfiptă-n plămâni și-și scutură trupul de spaimă. Nu îi mai fusese niciodată o așa frică de moarte. *A încercat să mă omoare, chiar a încercat!* Sări din pat și se plimbă agitat prin odaie. *A încercat, da! Doamne, cât de parșivă poate fi!*

Înconjurase mica încăpere de câteva sute de ori până să-și revină cu totul din groază, descoperind că se făcuse din nou întuneric. Aici, ziua părea că nici nu există. *Abia dacă a răsărit soarele, iar acum iată-mă cufundat iarăși în beznă. În acest loc timpul se scurge deosebit de bizar.*

Privi, încă vizibil afectat de cele întâmplăte, pe fereastră. Uitase de sete, iar foame nu simțise nici măcar o dată de când pătrunse în acest cuib nostalgic, sortit pieirii. Era bulversat cu totul, copleșit de o nouă descoperire la care nu s-ar fi putut gândi niciodată până-n acel moment. Descoperise, chiar dacă numai parțial, firea ostilă a naturii, o fire autocrată, cu ambiții devastatoare pentru omenire. Aceasta, pare-se, îi impunea lumii o uitare continuă, fără de sfârșit, menită să-și instaleze autoritatea imediat după moartea inevitabilă a ființei. Fiecare om era condamnat la propria-i uitare, încă din clipa-n care vibrațiile vieții îi luau cu

asalt, pentru prima dată, simțurile. Generații întregi de oameni se nasc și apoi mor, lăsând în urma lor un gol ce-și lărgeste, odată cu trecerea timpului, orizonturile. Iar golul acesta imens distanțează perfid generațiile pierdute de cele prezente și pierde întru-totul legătura dintre cei morți și cei ne-născuți. Materia nu se conservă, ba chiar este supusă unui atent proces de corozie, vegheat și întreținut de însăși forța care i-a permis existența. Chiar dacă există, totuși, unele excepții, acestea sunt suficient de puține, încât să păstreze o incertitudine infinită asupra vieții individului pe pământ. Natura pare că nutrește să-l țină pe om departe de un adevăr ce i-ar putea dereglă acesteia echilibrul. Și cum altfel dacă nu prin construcția efemeră a organismelor, chiar și a celor, aparent, indestructibile. Căci până și munții se erodează în timp, ajungând să fie asemuiți, într-un final, cu niște depresiuni ridicole, străine de înălțimea la care s-au ridicat cândva. Mări copleșitoare prin imensitatea lor seacă, lăsând în urma lor doar alte relicve sortite pieirii, iar rase întregi de vietăți își găsesc odihna veșnică fără a mai fi descoperite, vreodată, de cineva. *E un ciclu*

nesfârșit al morții. Te naști pentru a muri și mori pentru a trăi altul în locul tău, însă și acesta fiind hărăzit, la timpul său, beznei depline. Mai mult decât atât, nimic din ce-ai făcut nu-ți va supraviețui la nesfârșit. Memoria omenirii se reîmprospătează constant, cea veche sfârșind condamnată uitării depline. Și unde, oare, duc toate acestea? Încotro se îndreaptă tumultul continuu regizat de natura însăși? Lumea pare a fi construită astfel, încât nimic să nu se poată ridica împotriva sa. Și totuși, toate prevederile asumate până acum nu aduc garanțiile unui echilibru deplin. Altfel, de ce ar mai interveni, uneori cu totul neașteptat, la moartea prematură a anumitor ființe? Oare simte că amenințarea e cu atât mai mare cu cât ghimpii sunt mai numeroși? Niște aripi foșniră, din nou, în podul casei. Nu cred că se poate teme de ceva anume, dar dacă încep să devin, totuși, un pericol pentru ordinea prestabilită a lumii, atunci zilele mele pe acest pământ îmi sunt deja numărate.

(Va urma)

ISTORIA SECRETĂ A UNIUNII SOVIETICE

(Continuare de la pag. 3)

Comisarul poporului pentru industria alimentară, aristocratul polonez Ivan Teodorovici absoise 7 clase de liceu și frecventase aproape un an cursurile Facultății de Științele Naturii a Universității din Moscova. Comisarul poporului pentru poștă și telegraf Nikolai Glebov-Avilov era absolvent de școală primară. Comisarul poporului pentru agricultură Vladimir Miliutin era absolvent de școală elementară. Comisarul poporului pentru finanțe Ivan Skvorțov-Stepanov studiasse contabilitatea la institutul pedagogic. Spre lauda lui, el a anunțat „modest” că este doar „un teoretician” și a refuzat să muncească, astfel încât de finanțele țării s-a ocupat adjunctul lui, Viaceslav Menjinski, care avea pregătire juridică și care avea o serioasă experiență financiară – lucrase ca funcționar într-o bancă. Despre comisarul poporului pe probleme ale naționalităților, Iosif Stalin, am vorbit deja. Cu problemele comisariatului armatei și marinei se ocupau locotenentul de infanterie și fost dezertor, Antonov-Ovsienko, Mykola Krylenko, care chiar frecventase un an cursurile Facultății de Istorie, și Pavlo Dybenko, absolvent a trei clase la o școală orașenească. Curând, a preluat în mâinile sale totalitatea problemelor militare preotul caterisit Nikolai Ilici Podvoiski. Comandant, nu glumă...

Ce să mai spunem, dacă președintele Consiliului Comisarilor Poporului, Vladimir Lenin, a studiat științele juridice la fără frecvență, iar 90% dintre procesele la care a participat în tinerețe ca ajutor de avocat dovedesc că studiile la fără frecvență nu sunt de calitate, cum nu sunt nici azi... Ei, sunt convins că ați înțeles.

Și uite că acești semidocti, iar uneori de-a dreptul tâmpiți se străduiau din răspuț să construiască cât mai urgent comunismul. Cea mai ușoară condamnare penală la sfârșitul anului 1917 a fost detenție, până la începutul revoluției mondiale. Ce poate realiza un „revoluționar de profesie” (citește, de profesie trântor) care are trei clase primare, decât să se cațere la putere peste o țară de 90 de milioane de oameni?

Încât comunismul lui Lenin-Troțki-Stalin-Șleapnikov-Dybenko a ieșit cum a ieșit.

Însă curând, pe muncitori i-au legat treptat de întreprinderi și instituții: mai întâi, a fost interzisă plecarea din uzinele militarizate; din noiembrie 1918, a fost interzisă plecarea de la căile ferate și din alte ramuri. Aceștia erau considerați ca fiind în serviciul militar, conform principiului muncii obligatorii, iar dacă un muncitor părăsea locul de muncă, el era pedepsit ca dezertor, conform legii marțiale. Acum proletarii își aminteau cu tristețe de salariile pe care le aveau în vara anului 1917, căci bolșevicii tipăriseră atâția bani, încât hiperinflația din anii 1918-1920 devenise obiect de studiu în facultățile de economie din toată lumea. Se muncea pentru o rație de pâine. S-a dovedit că ardoarea revoluționară și conștiința „hegemonică” n-au durat prea mult, iar pentru o felie de pâine cu ceapă nu mai aveai chef să te omori cu munca. Productivitatea muncii a scăzut de 3 până la 5 ori, cam tot atât cu cât în noiembrie 1917 muncitorii își măriseră salariile. Totul s-a întors ca un bumerang.

Doctorul în științe istorice notează:

„În anul 1920, cutia de chibrituri costa un milion de ruble; atunci bancnotele nici nu mai erau decupate din coala de bancnote tipărite, ci erau înfășurate pe braț și oamenii dădeau fuga să cumpere ceva. Se cunoaște totul, când se compară: în anul 1917, situația era mai grea, în comparație cu perioada țaristă, însă încă era suportabilă, față de ceea ce s-a întâmplat pe timpul bolșevicilor.”

Pe 27 iulie 1918, Comisariatul Poporului (auzi ce denumire – a poporului!) pentru Produse alimentare a luat hotărârea privind introducerea raționalizării pe clase a produselor alimentare, împărțită pe patru categorii. Cu alte cuvinte, populația Rusiei a fost împărțită pe categorii calitative. Care anume, cred că știi, iubite cititorule. Voi spune doar că atunci s-au pus bazele celei mai dezgustătoare practici sovietice, care a dus la falimentul economic: așa-numita muncă fizică era mai bine remunerată, decât munca intelectuală. Nici nu merită să explic la ce a dus aceasta!

De fapt, pe toți „exploatații” și tot felul de „inutili”, precum artiștii, actorii, oamenii de știință ș.a. bolșevicii i-au trecut în categoria cea mai de jos, adică în categoria a patra. Distribuția rațiilor pentru această categorie de cetățeni se făcea abia după distribuția către primele trei categorii. Lucru care nu se întâmpla niciodată, pentru că exista un permanent deficit de alimente.

La sate situația era și mai rea. Au luat pământul de la moșieri și, de bine de rău, l-au împărțit. Pe unii moșieri i-au și îngropat în acel pământ. Uneori, chiar de vii. Dar deodată și-au dat seama că acel pământ trebuie și lucrat. Dar pentru asta sunt necesare: calul, plugul, grapa, de dorit și semănătoarea. Sunt necesare silozuri pentru păstrarea recoltei. Este necesară sămânța pentru semănat. Dar asta era o problemă grea. Gospodăriile moșierilor, dotate cu tehnologie destul de modernă, și gospodăriile adevăraților țărani, pe care Lenin i-a numit „chiaburi”, înainte, din producția agricolă, partea leului o dădeau țării. Dar aproape toți aceștia fuseseră jefuiți.

În concordanță cu doctrina comunistă, s-a încercat crearea unor comune agricole în frunte cu „proletariatul” sătesc sau chiar cu bolșevici trimiși de la oraș. În astfel de comune au adunat toate utilajele și avutul, chiar și găinile. Dar curând s-a dovedit că adevărații gospodari ai comunei au fost ignorați, iar în aceste comune s-au adunat toți trântorii și bețivii, care și-au făcut socoteala că în acel colectiv cineva va munci pentru ei.

Putem da ca exemplu comuna „Creația”, una dintre primele înființate, și anume, la 23 august 1918. Ea luase ființă la curtea unui moșier și preluase toate utilajele, bunurile și clădirile. Era condusă de un agronom experimentat și cu studii superioare. Comuna, după cum s-a scris, înflorea.

Membrii comunei agricole „Creația”, 1922.

„În anul 1919, în «Creația» existau 29 de gospodării, în 1920 – 36... În toamna anului 1919, a avut loc prima inspecție a organelor puterii de stat. «Dacă și în viitor gospodărirea comunei se va desfășura la fel, – se specifica în procesul-verbal de inspecție din 8 septembrie 1919, – atunci ea poate fi un frumos exemplu de prelucrare a pământului și de gospodărire nu numai pentru alte comune, dar pentru întreaga țărănie; peste tot este ordine.”

Cu toate acestea, erau și câteva amănunte. Mici de tot. Ca niște purici în blana bine pieptănată a unui cățeluș lăptos.

„... în activitatea comunei au fost depistate și multe greșeli, calcule greșite, fenomene negative. Gospodăria s-a dovedit a fi nerentabilă. Se consuma aproape tot ce se producea în comun. Și disciplina unor membri a lăsat de dorit. Comuna s-a destrămat.”

Totul fusese minunat în comună. Doar în afara faptului că s-a dovedit a fi nerentabilă, membrii comunei („unii” dintre membri – este o veche formulă a propagandei sovietice) s-au străduit să transfere munca pe umerii vecinului și să se apuce de băutură, iar ceea ce se producea în comună abia le ajungea pentru traiul zilnic. Iar orașele cine le va hrăni, dacă țara ar fi acoperită cu asemenea comune „exemplare”? Comunele, după cum se exprimase analfabeta conducere bolșevică, erau exemplu pentru întreaga țărănie, care înainte, fără niciun fel de comune, se hrănea nu numai pe ea, dar și milioane de orașeni.

(Va urma)

Olha KOBYLEANSKA

UN OM

O poveste din viața unei femei
Dedicată stimatei Natalia Kobrynska

(Continuare din nr. 62)

Și, într-adevăr, doctorul a vorbit cu ea. A știut să facă în așa fel, încât să o găsească singură acasă. Ea stătea în fotoliu, îmbrăcată lejer și fuma. El n-o mai văzuse de mult și expresia feței ei îl uimi. Totul la ea părea liniștit. Nicio urmă de vreo durere. Ai fi spus că viața se scursese din ea, doar între sprâncene se ascunsese ceva ... ceva ce el nu înțelegea, dar care i se părea totuși cunoscut. „Asta e nebunie” – îi trecu prin minte. Și, cu o mare curiozitate, își îndreptă din nou privirea spre ea și spre ochii ei minunați, acum liniștiți.

– De ce mă privești atât de ciudat, domnule doctor? – întrebă ea, salutându-l.

– Dumneata... dumneata... fumezi, Olena? – întrebă el confuz, fără să-i răspundă la întrebare.

– După cum vedeți...

– Dar, până nu demult, nu puteai suporta țigările în gura unei femei!

– Așa e. Totuși, poți să îndrăgești ceva ce ai urât înainte. De exemplu, o țigară în gura unei femei. – După care tăcu din nou.

El începu să vorbească despre nervozitate, de care ea trebuie să se ferească. Vorbi mult despre obligațiile față de propria persoană și față de alții; mai ales față de părinți. Remarcă, printre altele, că omul este un animal cu obiceiuri și că există oameni a căror sensibilitate reprezintă sursa tuturor ghinioanelor...

Ea răspundea din când în când și asta fără nicio tragere de inimă, indiferent. În cele din urmă, el începu să vorbească și despre situația din familia lor, critică comportamentul fratelui ei, cheltuielile tatălui, grijile lui, chinul lui, starea lui psihică deplorabilă...

– Culegi ceea ce ai semănat... – spuse ea indiferent. – Părinții înșiși sunt vinovați de faptul că e pierdut. Și e pierdut fără scăpare. De altfel ... cred că greșelile sunt ereditare.

– Ai o gândire critică, Olena, spuse el cu o mină serioasă, un spirit analitic, rațional. Ție pot să-și fac o mărturisire importantă. E adevărat, ceea ce îți voi spune nu este încurajator. Des Lebens ungemischte Freude ward keinem Irdischen zu teil.¹ – rosti el patetic. – Dar dumneata vei reuși să treci peste asta și îi vei face și pe alții să suporte astfel de evenimente...

Ea nu răspunse nimic și nu întrebă nimic. Se gândea doar că unui spirit puternic îi este dat să suporte multe. Iar el începu să vorbească. La început pe ocolite, cu aluzii, iar mai apoi direct, fără rezerve. Pe parcursul unei ore, ea află că toți sunt distruși, că, din cauza unei sume de bani sustrate de tatăl său, acesta va fi concediat.

Stătea nemișcată. Se făcuse doar albă la față precum peretele.

– M-am pregătit pentru asta de mult timp, domnule doctor, – rosti ea abia șoptit. – De mult timp; și totuși, ce pot să fac împotriva acestui lucru?

– Împotriva ... nimic! Să sperăm că, poate, le va fi milă de el și va primi măcar a doua sau a treia parte din pensie. Totuși, poți face atâtea!

– Pentru cine?

– Pentru părinții dumitale, pentru sora dumitale și mai ales pentru dumneata.

– Chiar nu știi ...

– Știi, Olena, primește-l pe K., în curând îți va cere mâna...

Se făcu liniște.

– Nu pot.

– De ce nu?

– Pentru că, după cum ați spus chiar dumneavoastră, am un spirit analitic și reflexiv, o minte critică...

– Nu prea înțeleg; vorbește mai clar!

– Văd că nu mă înțelegeți. Voi vorbi mai clar. Nu-l iubesc și perspectivele noastre asupra vieții sunt foarte diferite. Nu sunt în stare să-l mint și să mă mint pe mine însămi.

– Dumneata nici nu faci asta. El te vrea, iar dumneata trebuie să fii de acord.

– Nu-l suport și mă îndoiesc că, în viața asta, voi mai putea iubi pe cineva. Știți acest lucru, domnule doctor. Iar o căsnicie fără dragoste, după părerea mea, e o relație abjectă. Și nu vreau să intru într-o asemenea relație.

– Chiar acum o clipă, Olena, ai spus că poți îndrăgi ceva ce ai urât.

– Așa e, dar o țigară nu e o persoană.

– Ah, Olena, Olena, – strigă el, –. Cum te-ai schimbat! Încotro te îndrepti urmându-ți imaginația bolnavă, exagerată?

Ea se ghemui ca un șarpe, se îndreptă și așteptă cuvintele lui.

– Pentru numele lui Dumnezeu, gândește-te și la viitorul dumitale. Uită-te la părinții tăi nefericiți și îndurerăți. Nu renunța, de dragul unei închipuiri, să devii un sprijin pentru ei.

– Mai departe, domnule doctor, mai departe...

– Eu chiar vreau să continui să vorbesc. Unde, te întreb, unde vor merge părinții dumitale, dacă banii lunari obișnuiți nu vor mai veni? La sora mai mare? Ea însăși are deja copii; și, după cum știm amândoi, este exagerat de zgârcită. La Iryna? Veniturile unui profesor de muzică, deși capabil și foarte inteligent, sunt reduse. În plus, el e bolnăvicios și știu bine ce i se poate întâmpla, iar acest lucru nu e un secret nici pentru dumneata. Ce se va întâmpla cu tine și cu sora cea mai mică? Iar tatăl tău și mama ta să nu aibă un loc unde să trăiască la bătrânețe?

– Oare eu sunt vinovată de asta, doctore?

– Nu spun asta; totuși, nu poți uita că el e și tatăl dumitale!

– El e tatăl meu, iar eu sunt fiica lui...

Bătrânul fu cuprins de o mare nerăbdare.

– Pentru Dumnezeu! strigă el. La urma urmei, copiii au anumite obligații față de părinți! Asta ar trebui să știi! Și dacă nu vrei să recunoști asta, trebuie să recunoști că el te-a crescut!

Ochii ei licăriră.

– Acum am pus punctul pe i... – spuse ea zâmbind glacial, în timp ce și ultima picătură de sânge se scurse de pe obrazul ei. – M-a crescut. Asta nu pot uita și nu voi uita niciodată, domnule doctor, niciodată! – spuse ea solemn. – Bazându-mă pe puterile mele, pe abilitățile mele și, mai ales, pe știința mea, cu care m-a dăruit tatăl meu și societatea actuală, vreau să-mi câștig singură pâinea, iar câștigul să-l împart cu generozitate cu părinții... În același timp, de dragul obligației să mă leg de un bărbat împotriva voinței mele, să-l mint și pe el, și pe mine din obligație... Cum aş putea vedea în asta o datorie sfântă, dacă însăși datoria va deveni minciună? Renunțați la idee, domnule doctor! – spuse ea, oftând adânc și zâmbind ușor. – Nu mă mai întorc din drum. Vedeți? – adăugă ea. – Eu sunt, într-adevăr, una dintre acele „minți critice raționale”, care nu se cruță nici pe sine, nici pe alții. Analizez totul și nu am milă nici de mine...

– Nici de tatăl dumitale?

– Nici, domnule doctor.

– Constat cu durere, Olena, că vorbește egoismul dumitale inuman, o adevărată nebunie. Nu, – spuse el disprețuitor, – într-adevăr, dumneata nu ești capabilă de sacrificiu de sine.

– Spuneți-i egoism, totuși, nu uitați că faptul că ai mei mă obligă să mă căsătoresc cu K., ... este, de asemenea, egoism...

– Sunteți sofistă!

– Iar dumneavoastră sunteți un mare apărător al adevărului, domnule doctor...

– Într-o zi vei regreta amarnic toate astea! – strigă el. – Încă nu știi ce e viața, dar ea te va lovi și te va face să vezi totul limpede cu ochii tăi orbiți! Va fi groaznic acel moment, când căința și conștiința își vor face loc în sufletul dumitale!

– Sunt pregătită pentru orice! – spuse ea cu același zâmbet vag, iar ochii ei se umeziră involuntar.

– Nu pentru orice, Olena; nu ești pregătită pentru viața nemiloasă de zi cu zi. În plus, chiar și firi mai puternice ca a ta s-au frânt.

– Ce vreți să spuneți?

– Necazul îndoale și fierul, iar dumneata ești doar un om...

Ea se cutremură și îl privi furibund.

– Niciodată, domnule doctor, – răspunse ea apoi cu o mândrie potolită. – Mai ales pentru că sunt om.

Pe fața lui apără un zâmbet enigmatic. El se ridică și își luă pălăria.

– Îndură cu demnitate lovitura care se apropie! – spuse el și îi întinse mâna, luându-și la revedere.

– Vă mulțumesc pentru compasiune, domnule doctor! – îi răspunse ea rece.

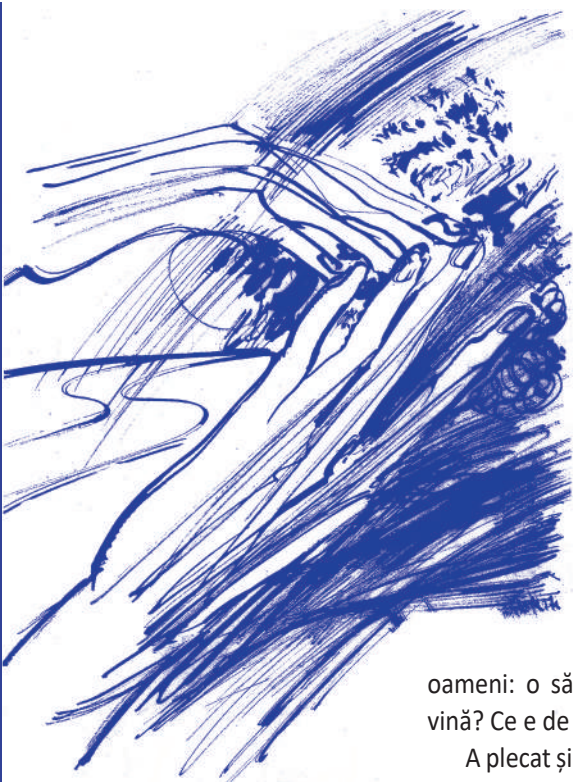
(Va urma)

Traducere din limba ucraineană
de **Cristina SILAGHI (BUMBAR)**

¹ Niciun muritor nu a avut parte de bucuria pură a vieții. (germ.).

MARKO VOVCIOK

LENEȘA

(Continuare din nr. 62)

XII

Născu Nastia și-un copilaș... Atât de micuț, slăbuț și firav.

Când îl zări Nastia, suspină zicând: „Copilul meu! Necazul meu!” și, acoperindu-și fața cu mâinile, începu să plângă. De mult nu mai plânsese... Mă tem că Ceaiceha, după cum cred, nu se mai uită la fată și nici la copil n-o să privească, dar tot îl duc încet către ea.

– Dumnezeu, îi spun, Dumnezeu ți-a dat un copilaș!

Ea a luat copilul în brațe și se uita la el cu atenție, cu îngrijorare și încruntată... Se uita, se uita, până nu i-au dat lacrimile. „Necaz, zice, necaz și tot necaz...”.

Și eu îmi spun plângând: „Necaz!”. Așa am întâmpinat noi nou-născutul, cu tristețe și lacrimi!

Creștea greu și era bolnăvicios: se tot îmbolnăvea și bolea. Iar Nastia a început să bea și mai mult. Beată fiind, se întâmpla să-mi vorbească, să-și alinte copilul, să-i fie milă de el: „Copilul meu! De ce nu vine tatăl tău să te vadă?... N-are rost să-l mai așteptăm, n-o să vină. Ce-i pasă lui? Nu va întreba niciodată de tine... Iar tu, îngerașule, nu mă blestema!”. Astfel de cuvinte rostea, îi zâmbea copilului și îi bătea din palme. Era trist să te uiți cum bate din palme. Copilașul abia respiră, iar ea se joacă cu el. Când era trează, nici nu se apropia de copil, nici nu se uita la el, pleca de la el. Noi o hrăneam cu lapte pe micuța fără noroc.

– Odată, când n-au lăsat-o două zile să plece, Doamne, ce a mai făcut! Sărea la bătaie, striga, de parcă o ardeau cu fierul încins: „Lăsați-mă, lăsați-mă! Sau omorâți-mă! Fie-vă milă! De ce și pentru ce mă chinuiți? Sunt o bețivă de când mă știu... Fie-vă milă de mine, lăsați-mă! Să mă îmbăt, să-mi uit necazul. Când sunt trează, necazul stă lângă mine, mă privește în ochi!”.

– Dar doamna tot n-o lasă și se plânge chiriașilor: „Ce bețivi sunt oamenii ăștia! Poate au un alt organism, nu ca al nostru... Uitați-vă, e tânără și deja se îmbată! Leneșă și gata!.. Vai! Nu-i poartă de grijă copilului și micuța se stinge.”.

Iar ei îi răspund: „Groaznic! Acești oameni nu au nici rușine, nici conștiință, nici suflet!”.

Cu asta își ocupă ei timpul, bârfesc, în timp ce iau o cină gustoasă.

XIII

Copila a murit în liniște... Într-o dimineață, vin să o alint, să o hrănesc; intru în casă – acolo e întuneric, fiindcă afară e înnoțat, în depărtare tună, s-a calmat și vântul, în jur e tăcere...

Intru, mă uit, iar copila își dă ochii peste cap. M-am dus la ea, i-am făcut semnul crucii. A răsuflat o dată și sufletul i s-a înălțat. Nici Ceaiceha, nici Nastia nu erau acasă. Eu am spălat copilul, l-am pregătit, am aranjat masa și l-am pus

acolo. M-am dus repede și am cumpărat o lumânare, am pus-o la căpătâi... l-am împreunat mâinile...

A venit Horpena, i-a făcut semnul crucii, și-a pupat nepoata rece și a stat mult timp lângă ea. A venit și Nastia veselă și beată.

– Ce e asta? zice ea. Fiica mea a murit? Copilă, copilă micuță! Mănuțele mele reci! Fețișoara mea ofilită! – o ia de mânuțe și o sărută, o sărută pe frunte. – Ce mută e! Cândva gângurea încet, dar acum a amuțit... Deci ai murit?... Bine, fetița mea, bine! Da, îi e bine!

Lacrimile îi curg pe obraz, de parcă suferă și se bucură în același timp.

Deodată se-apucă:

– Rachiu, ne trebuie rachiu! Pentru oameni: o să vină la înmormântarea fetei! Oare o să vină? Ce e de făcut? Tot trebuie rachiu... Mă duc!

A plecat și nu s-a întors până târziu în noapte. Noi am pregătit cu greu sicriul, l-am aranjat și l-am împodobit cu flori. Nastia s-a întors noaptea. A început să ia din nou copila de mână, să îi pupe căpșorul. S-a lăsat deasupra sicriului și a și adormit în timp ce repeta: „Îi e bine, îi e bine, bine!”. Îngâna întruna aceleași vorbe.

Dimineață, odată ce s-a trezit și a văzut sicriul, s-a cutremurat și s-a făcut palidă.

– A murit! Spuse ea de parcă n-a știut asta, de parcă a uitat. Se îndreaptă către copil, dar eu o îndepărtez de acolo:

– Nastia! Nastia!

– Lăsați-mă! – urlă ea. – Să mă uit! Eu n-am mai privit-o până acum, până la moartea ei...

S-a uitat lung, s-a liniștit, parcă s-a împăcat cu ce se întâmplă și a ieșit din casă. Noi am îngropat copilul, fără ea; iar apoi, după ce s-a întors, s-a întors în acea seară trează și foarte palidă, obosită, nu ne-a întrebat nimic... După asta a început să bea și mai rău.

XIV

Traiul acesta a continuat multă vreme... Doamne, doi ani! Nastia se lăsa dintr-o dată de băut și nu ieșea din curte; era atât de agitată! Se schimba la față, tremura, de parcă își aștepta propria moarte sau... eliberare! O întreb ceva, ea tace. Și așa continuă trei zile. A treia zi, seara, a rostit: „M-a înșelat!”.

– Nastia, porumbițo, îi spun, ce e cu tine? Spune-mi, fata mea fără noroc!

– Ce să fac? O să mă duc la el, o să mă duc... Ori o să-l omor pe el, ori mă omor pe mine. El mi-a făgăduit că o să-mi trimită luni documentul de eliberare... O să mă duc, o să mă duc, măcar o să-l strâng de gât... Poate o să-mi fie mai ușor. S-a smucit din mâinile mele și-a fugit. Eu după ea, în timp ce strig bătrânei: „E bai mare, o să fie rău!”.

Bătrâna a dat doar din cap, de parcă nici nu se aștepta la altceva. Alerg și strig: „Nastia, Nastia! Așteaptă-mă! Vreau să merg cu tine! O să te ajut în toate.”. Nu mă ascultă, aleargă. A trebuit să mă întorc acasă.

Nastia nu a venit nici seara, nici în timpul nopții, nici a doua zi. Ne-a trimis doamna să o căutăm. Am căutat-o, dar nu am găsit-o. Când, a doua zi, pe la vremea prânzului, vine însoțită de doi muscali.

Mă îndrept spre ei:

– Porumbiei mei suri! Ce veți face cu ea?

– Muieră asta a înnebunit! Probabil sunteți toți dintr-un neam de nebuni! – îmi spune un muscal uscățiv și palid, în timp ce flutură o hârtie. Uite și la asta – arătând spre Nastia, – aici îi e libertatea, ar trebui să se simtă bine, în schimb și-a pierdut mințile.

– Ce libertate? – întreb eu fără să înțeleg.

– O să fie liberă! Uite-o!... Au hotărât deja. Un domn arătos a venit să ceară eliberarea ei!

Iar al doilea muscal zice:

– Oho! Dacă era vorba de o bătrână n-ar fi cerut! N-are decât să piară bătrâna!

Și așa glumesc între ei. Iar Nastia merge palidă, nu e nici îngrijorată, nici veselă, parcă ar fi de piatră.

A ieșit Ceaiceha. Îi spun totul, dar nici nu mă crede, nici nu vrea să mă asculte. Dar doamna s-a speriat: trimite ba după un cunoscut, ba după altul, plânge, cere un sfat, se plânge. Iar noi așteptăm: fie de moarte vom avea parte, bieții de noi, fie de libertate. Au trăgănat așa lucrurile timp de-o săptămână. Au hotărât definitiv că suntem liberi, dar doamna tot nu voia să ne lase, dar era deja nevoită.

Ne-au adunat pentru ultima oară și au anunțat că suntem toate libere, ne-au dat în mână documentul, noi am ieșit pe porțile domnești, cum a mai izbucnit în hohote de plâns Ceaiceha! Plângea foarte tare, Doamne, cum plângea! Și spunea doar atât: „Vai, lume, lume dragă, lume frumoasă!”.

S-au adunat vecinii, se îmbulzeau pe stradă, ne-au înconjurat, ne-au felicitat, au plâns cu noi și ne-au consolată.

Ceaiceha le răspunde:

– Surorilor! Fraților! Familiei! – li se adresează ea respectuos! – Nu mă opriți, lăsați-mă să plâng! De douăzeci de ani nu am plâns!

A rostit aceste vorbe în așa fel, încât toți au început să plângă din nou.

Când am privit-o atunci, am văzut ce ochi buni are, ce zâmbet cald, de parcă nu era Ceaiceha cea tăcută și încruntată... Iar apoi, când și-a venit în fire, uitându-se la fiica ei, s-a încruntat și s-a întristat din nou. Iar Nastia stătea, se uita la toți și șoptea:

– Eu am băut deja azi, mi se învârte capul.

Și continuă:

– Oameni buni! a rostit suspinând. Oare sunt liberă sau doar beată?...

XV

Vechea prietenă a Nastiei, acea Kryvoșenkivna ne-a primit în casa ei. S-au mai adunat la noi câteva vecine bune și am început să ne sfătuim. Numai Nastia, cum s-a așezat în colț, cum și-a plecat capul, parcă a înghețat acolo.

– Nastia, o chemăm, vino și tu să ne sfătuim.

– Mă doare capul! – ne-a răspuns.

A doua zi a slăbit și mai tare; din acea zi nici nu s-a mai ridicat. Se stinge ca o lumânare. Nu cunoaște pe nimeni, se uită cu groază și se tot prinde de cap.

– Arde, arde! – zice.

În a cincea zi, s-a ridicat, a început să-și caute năframa, parcă se pregătește să fugă undeva.

– Nastia, încotro?

– Vreau rachiu!.. Mă duc! Mă duc!

Mama ei a început să plângă, o roagă:

– Fata mea, revino-ți!

– Lasă-mă, lasă-mă!

– Unde să te las? Tu nu te poți ține pe picioare... Așază-te!

– Atunci omoară-mă, omoară-mă! striga, frecându-și mâinile.

Am pus-o din nou pe pat. A început să se agite, să suspine, să strige:

– Sunt liberă, liberă! Bine!.. Și liberă, și bețivă, și leneșă!.. Unde să mă adăpostesc, unde? Un gospodar bun m-ar izgoni: „E bețivă, e leneșă, trebuie izgonită de la curtea noastră!” – ar spune și m-ar izgoni... și bine ar face.

Spre seară, a rămas fără puteri de tot, suspina încet și cerea:

– Nu mă izgoniți, nu mă izgoniți, să mă odihnesc măcar puțin! Măicuță, sunt copilul dumitale, nu mă alunga!

Tot i se pare că e izgonită. A pomenit și de copilul ei.

– Îngropați, îngropați-mi copilul, șoptește, a murit demult!

La miezul nopții s-a ridicat pe pat...

– Ce iarnă geroasă! – zise. – Unde mă alungați?

Și a căzut...

Asta a fost ultima ei vorbă...

Vasyl S. Stefanyk

ȘCOLARUL

La Sfatul Popular s-a adunat o mulțime de femei agitate și zgomotoase. Doar jandarmul cu carabină stă liniștit lângă masă, la fel și birăul; jos, în spatele birăului, într-un colț, șade un băiat foarte zdrențăros care se uită cu ochii lui negri la mulțime.

– Și ce vreți voi, femeilor, de la acest nenorocit?

– Vrem să fie oprit, pentru că din cauza lui nici noi, nici copiii noștri nu avem zile în acest sat...

Au strigat, frângându-și mâinile.

– Ia, spune, Tofanka, doar ai alergat la jandarm...

– Mai trebuie multe să vă povestesc despre acest bastard? El îi adună pe băieții mici pe pajiști și îi hrănește cu muște și viermi. Fețele li se umflă, iar din cauza acelor plânsete nu se poate dormi. Copiii îi aduc tot ce găsesc prin casă. El mănâncă cu țigani mortăciuni. Nu s-a mai pomenit așa ceva de când e lumea. De când i-a murit mama, s-a sălbăticit, nimeni nu-l hrănește, nimeni nu-l culcă, nimeni nu-i spală hainele...

Iar băiatul de pe jos spune:

– Tofanka asta e o proastă, dacă pe mama mea au acoperit-o cu pământ, atunci cine să mă hrănească sau să-mi spele hainele? Pe ce pun mâna aia mănânc, și nu mi-e foame, cu ceea ce fur de pe garduri cu aia mă îmbrac. Mă bate lumea de-mi sar fulgii, dar eu rezist. Dacă nu am mamă, atunci trebuie să rabd...

– Doar uitați-vă la el, în loc să plece capul, să plângă, să se căiască, el ne mai și răspunde cu „înțelepciune”...

– Dar spune odată, Tofanka, ce a făcut?

– Și mi l-am pregătit pe Lukynko al meu pentru școală, l-am spălat, l-am hrănit, i-am dat cămașă albă, iar el și-a luat călimara, și trăistuța cu cărți, și o bucată de pâine pe care a îndesat-o în sân. Iar eu curăț lâna în fața casei, fără să bănuiesc nimic. Cam după vreo oră sau o jumătate, în poartă, intră ca un diavol, vopsit cu diferite culori și plângând de sărea cămașa pe el. Doar după voce îmi dau seama că acesta este copilul meu. Îl iau în brațe, îl duc în casă, îl spal, îl bat și el țipă. După cum puteți vedea, mânecile și pieptul meu sunt mânjite cu tot felul de culori...

Femeile examinează vopseaua de pe cămașa Tofankăi și se întreabă dacă aceasta va ieși la spălat.

– Copilul răgușise de atâta plâns și-mi spuse că, în drum spre școală, acest bastard i-a tăiat calea peste pajiști și i-a spus: „Așa și așa, Lukyn, scoate-ți cămașa, îți voi vopsi trupul cu tot felul de culori. Băieții vor alerga după tine și vor râde”. Băiatul și-a scos cămașa, iar el, lângă iaz, l-a pictat cu tot felul de culori. „Hai, aleargă”, zice el, „prin poiană; vei fi ca un fluture”. Iar el luase cămașa și cingătoarea și fugi în lanurile de porumb. S-a îmbrăcat, și-a turnat peste el cerneală și a plecat în grabă la școală...

Tofanka numaidecât s-a repezit la băiat și a vrut să-l bată, însă jandarmul l-a apărât.

¹ l-a făcut autopsia.

– Iar eu vă spun că Tofanka asta e proastă. Ea crede că mi-e frică de ea, când aici este jandarmul și birăul? Și nici pe drum nu mi-e frică de ea, căci o să fug ca vântul. Și nici la iaz nu mi-e frică, pentru că am s-o împing în apă. Am luat destulă bătaie, până m-am învățat minte. Îmi tășnea sângele din ochi, din urechi, din gât, până m-am învățat minte și până când picioarele mi-au devenit puternice. Acum pot fugi de oricine...

– Asta-i, oameni buni, „pocăință”. Dar dumneata, birăule, fă ceva cu acest nerușinat. Pentru că ne strică copiii. Și priviți cum clipește din ochi, ne ia pe toți peste picior. Oh, ce satisfăcut mai ești!!!...

– Băiete, dar ai vreun unchi sau vreo mătușă ori vreo altă rudenie?

– Da, am. Dar cum în timpul înmormântării au luat jupele și pâza, mă mai luau și pe mine la ei, însă, după aceea, mă băteau, mă alungau și nu-mi dădeau de mâncare, așa că a trebuit să fur. Când era cald, dormeam în lanurile de grâu sau de porumb, iar când era frig, mă ascundeam în iesle, dinaintea vitelor, iar animalele au respirație caldă și suflau peste mine. Și băieții îmi dădeau de mâncare, iar profesoara mi-a dat un caftan, atât de lung...

– Ia să meargă cineva la mătușa lui, cea care stă sub pădure. Să-i spuneti să vină acum la cancelarie.

– Ei bine, ce aveți de gând să faceți cu bastardul ăsta? Numaidecât pedepsiți-l, închideți-l, căci nu putem să ne lăsăm copiii să iasă din casă.

– Pedepsiți-mă, voi rezista. Oh, ce spate tăbăcit am. Priviți, aici multe nuiile s-au rupt...

Și băiatul și-a ridicat cămașa și le-a arătat femeilor spatele.

– Priviți, priviți! N-are pic de rușine... – au bombănit femeile.

– Mătușa lui vine deja...

În acest moment, băiatul s-a băgat între picioarele jandarmului.

– Vai, domnule jandarm! Mătușa asta mă va bate. Asta bate rău. Eu știu tot ce se întâmplă în sat și am văzut cum la ea umblă acel Basok. Când am spus asta, ea a fugit după mine până la parcelele de fân și m-a altoit cu o cârjă, de mi-a rupt bucăți din carne. Asta m-ar putea omorî. Pentru că femeile pentru nimic altceva nu se supără așa, decât dacă le spui că umblă cineva la ele. Pentru asta am primit multe lovituri de botă, iar cel mai mult de la propria-mi mătușă. Nici dacă ai fura de la ei o cămașa sau slănină nu te-ar bate așa de tare...

Toate femeile s-au întors către mătușa bastardului și au început să șușotească între ele și să zâmbescă.

– Domnule jandarm! Eu știu tot ce se întâmplă în sat. Eu știu unde se află slăcina; știu unde sunt îngropate carabinele; știu unde își țin evreii ceasurile, pentru că pe mine nimeni nu mă primește în casă, așa că eu trebuie să mă duc și să mă uit singur. Puteți chiar să mă și spânzurați. Eu am văzut cum Les și-a spânzurat copilul cu picioarele în sus. Dar apoi au venit mulți jandarmi, iar doctorul l-a tăiat¹, după care l-au îngropat frumos. Doar mătușii să nu mă dați, pentru că ea din cauza aceluia Basok este foarte rea. Dacă e să mă dați la pușcărie, pușcărie să fie, dacă trebuie să merg la spânzurătoare, la spânzurătoare cu mine, dar eu trebuie să mă descurc singur...

(1931)

Traducere din limba ucraineană
de Ioan HERBIL

Virgil RIȚCO

Isprăvile lui Vasilică

Ceasornicul casei s-a oprit. Mecanismul lui a încetat să meargă. Cum să te orientezi? Mama își trimise odorul, pe Vasilică, la vecini să vadă cât este ora.

Era o vreme frumoasă și caldă, ce te îmbia la joacă. Soarele fierbinte de primăvară inunda prin strălucire întreaga natură. Pe ochiurile ferestrelor, pe peretele de sticlă al verandei, se reflectau jucăușe razele ce-ți orbeau vederea. Iată de ce o asemenea zi frumoasă, după o iarnă grea, părea a fi o sărbătoare veselă. Deasupra caselor, pe garduri, pe copacii încă neînfrunziți, vrăbiile gălăgioase se jucau ciripind. Slăbite din timpul iernii, se învâneau pe lângă case, urmărind cu lăcomie orice fărâmbă de hrană.

Vasilică zări o vrăbiuță solitară, legănându-se pe o rămurică de cireș. Nu-i păsa deloc de prezența lui. Se ținea de suportul găsit, cu piciorușele-i subțiri. Băiatul supărat, ca să o sperie, lovi aerul cu mâna. Vrăbiuța atentă sări dintr-o parte în cealaltă, dar nu-și schimbă locul, nu zbură. Nu-i păsa de copil. Pentru ea nu era niciun pericol.

Ajuns în ograda vecină, intră în casă. Limbile ceasului arătau ora trei și zece minute. Ca să nu uite, repetă. Vru să plece repede acasă să-i comunice mamei. Ghinion însă. Îl

văzu pe cățelușul Grivei tolănit pe prispă, stând la soare. Se duse spre el, îl luă în brațe. Cățelușul era greu, pufos și cald. Primise căldura binefăcătoare a razelor solare descătusate acum de norii negri ce stăpâniseră albastrul cerului în timpul iernii. Îl alintă pe micuț, își puse căpușorul pe blănița-i moale. Începu joaca. Îl trăgea de urechi, de codiță. Mâinile copilului nu i-au mai plăcut lui Grivei. Țâșni din brațele acestuia fugind. Purtarea cățelușului îl supăra pe Vasilică. Reacția veni brusc. Luă la nimereală câțiva bolovani, aruncându-i după Grivei. Oare a procedat corect? Cățelușul alerga schelălăind, ferindu-se din calea atacatorului.

Vasilică auzi vocea mamei care îl chema acasă. Ajuns aici, mama îi reproșă:

– Eu te-am trimis să afli cât este ceasul.

– Știu, zise Vasilică respectos. Este ora trei și zece minute.

Nu-i spuse însă mamei că întârziase, jucându-se cu Grivei. Încrezătoare în spusele copilului, mama a pus ceasul. Timpul însă n-a așteptat până Vasilică s-a jucat cu cățelul. A doua zi, tatăl a întârziat la lucru.

